

DOST. 12/03/25 11.56

UDK 811.163.6''15''

Martina Orožen

Ljubljana

TRUBARJEVA UBESEDITEV EVANGELIJSKIH POVZETKOV V NOVOZAVEZNIH BESEDILIH

Prispevek s skladenjskega vidika analizira Trubarjeva izvorno oblikovana besedila: kratke povzetke evangelijskih poglavij (TE 1555, Matejevega evangelija v TT 1581–82) ter obsežne razlage nedeljskih oz. prazničnih evangelijev (TR 1558). Ugotavlja zanimivo, funkcionalno ubesedovalno dvojnost. V povzetkih namerno krnjenost stavčnih struktur z izpusti stavčnih členov v temeljnem dvodelnem stavčnem vzorcu ter izrabo enodelnih glagolskih in neglagolskih stavčnih vzorcev, kar še omogoča razumevanje znanega sporočila. V razlagah evangelijev pa, nasprotno, sporočilno-stilistično pogojen razmah stavčnih struktur s ponovitvami, potrojitvami stavčnih členov, priredij in podredij, ki stopnjujejo razlagalno pomensko bogatost in doživljanje sporočila. Oba skladenjska ubesedovalna načina kot tudi ustrezna raznolikost pogovornega in terminološkega besedja prvega knjižnega desetletja (1550–1558) izkazujeta normativno izdelanost skladenjskega izražanja predhodne govorne bogoslužne oznanjevalne zvrsti slovenskega jezika.

The article from the syntactic point of view analyzes Trubar's original (rather than translated) texts: summaries of gospel chapters (TE 1555, Mathew's Gospel in TT 1581–82) and extensive explications of Sunday and holiday gospels (TR 1558). The author finds an interesting functional duality in wording. In the summaries, there is intentional abbreviation of syntactic structures with omissions of sentence constituents in the basic two-part syntactic pattern and the use of one-part verbal and non-verbal sentence patterns, which still allows understanding of a familiar text. In the explications of the gospels, on the other hand, Trubar used communicatively and stylistically induced expansion of syntactic structures with repetitions, sometimes triple, in sentence constituents, coordination and subordination, which enhance the explicative semantic value and experience of the text. Both syntactic methods of wording as well as the corresponding diversity of the colloquial and terminological lexicon in the first literary decade (1550–1558), attest to the normative refinement of the preceding spoken liturgical style of Slovene.

Ključne besede: skladnja, Primož Trubar, evangelijski, postile

Key words: syntax, Primož Trubar, gospels, postils

Navidez ozko zastavljena tematika oziroma skladenjska problematika, zajeta iz gradiva evangelijskih povzetkov v Trubarjevem prevodu Matejevega evangelija (TE 1555), kjer jih prvič zasledimo in se nadalje redno pojavljajo v prevodih TT 1557, TT 1560 ter TL 1567, zlasti pa v TT 1581–1582, se sama po sebi zdi nerazumljiva, je pa izzivalna in zelo povedna v širokem kontekstu Trubarjeve izvorne besedilne jezikovne ustvarjalnosti. Kot vemo, je le-ta jezikovno vrstno in vrstno dokaj razčlenjena. Gre za Trubarjeva pesniška, oznanjevalno-razlagalna dela, sam jih imenuje »pridigarstvu«, predgovorna publicistična, strokovno poučna-polemična (njegovi katekizmi) in pravno-uradovalna

besedila (*Cerkovna ordninga*).¹ Le-ta so vsebinsko namembnostno naravnana, oblikovana z ustreznim izborom skladenjskih vzorcev in izborom besedja.

Ob analizi nekaterih izvorno izoblikovanih besedil se nazorno potrjuje knjižna izoblikovanost Trubarjevega ubesedovanja na vseh jezikovnih ravnanah, zlasti pa stilistično oblikovanje skladnje z razvitim sopomenskim besedjem, z bogato staro in novo obredno terminologijo in preiščeno besedilno zgradbo. Prav izvorna Trubarjeva besedila so glede na obseg skladenjskih vzorcev in tvorbo stavkov v sistemskem pogledu posebej zanimiva. V njih namreč razvrstitev razpoložljivih skladenjskih možnosti ni neposredno odvisna od tuje jezikovne predloge kot npr. v prevodih evangelijev.² V njih se Trubarjev pripovedni razmah razkriva kot miselni jezikovno-oblikovalni ustvarjalni napor, kar pomeni, da skladno z jezikovno funkcijo in ubesedovalno potrebo pa tudi zvočno učinkovitostjo znane systemske skladenjske možnosti ob upovedovanju določene vsebine *zožuje ali razširja*,³ besedišče po potrebi *sopomensko nadgrajuje in sobesedilno-pomensko poglablja*.

Trubar želi dano vsebino izvornih besedil svojim vernikom, poslušalcem in bralcem vedno na nov, sodoben, razumljiv način razložiti, jim povedati čimveč, evangelijsko sporočilo približati v njemu prepoznanih pomenskih odtenkih in možnostih, obenem pa ga podati tudi v *skrajno skopih, sintetičnih povzetkih*, osredinjenih na bistvene sestavine sporočila, izraženih v skrajno okrnjenih skladenjskih vzorcih.

Ta Trubarjeva dvojna skladenjsko-ubesedovalna sposobnost je preverjana v dveh tipih njegovih izvornih besedil. Strnjevalni vsebinski povzetki in njihova skladenjska tipologija so prepoznavani in analizirani v Matejevem evangeliju (TE 1555) in Matejevem evangeliju v TT 1581–82. Zanimivo je, da povzetki ob nespremenjenem prevodu Matejevega evangelija skladenjsko niso identični. Trubarjevi razlagalni, pojasnjevalni postopki, razširitve evangelijskega sporočila na skladenjski in besediščni ravni pa so preverjani v razlagah v TR 1558.

Ob izpostavitvi glavnih »Naukov oli Troshtou« vsakega evangelija pa so na obrobju strani prav tako izpričane »summarizhne besede«, kratke, strnjene ugotovitve, sklepi, nauki za življenje. Spet zasledimo dolge, stilistično sporočilno razvite in skrajno strnjene, okrnjene skladenjske strukture z izpustom za razumevanje sporočila »nepotrebnih« stavčnih členov.

¹ Trubarjev knjižni jezik z jezikovno-zvrstnega in vrstnega vidika še ni bil predmet ustrezne analize, še ni celostno ovrednoten. Raziskovalna osredinjenost je doslej veljala prvenstveno spoznavanju sistemskih zakonitosti pravopisa, glasoslovja, oblikoslovja, zlasti pa besedišča; vse to ob pripravah na *Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja*, ki je v nastajanju, seveda v soočanju z besedili Krelja, Dalmatina, Bohoriča. O teh vprašanjih glej zbornik *Obdobja* 6, 1986.

² Odvisnost od predloge je predvsem spriči nepoznavanja razlik v oblikoslovnih sestavi slovenščine, latinščine, nemščine povzročala morfološko pogojeno kalkiranje in tudi prisotnost adaptiranega terminološkega besedja iz obeh tujih jezikov. Vse je v večji meri zaznavno v Trubarjevem prevodu *Nove zaveze*.

³ V povzetkih TE 1555 so kratke ključne vsebine »Capitul« večinoma upovedene v nepopolnih skladenjskih stavčnih vzorcih (enodelnih glagolskih in neglagolskih stavkih). Temeljni stavčni vzorec z vsemi stavčnimi členi (osebek, povedek, predmet, prislovno določilo) je redek. Pogoste so v povzetkih poglavij sobesedilno razumljive »krnitve«, izpusti posameznih stavčnih členov oz. prehodi enodelnih stavkov v priredno, tudi podredno stavčno zgradbo. V razlagah evangelijskega sporočila pa Trubar nasprotno, povsem drugače, stilistično, razvija priredja in podredja s ponavljanjem, celo s potrojitvijo glavnih stavčnih členov, pa tudi prilastka, prilastkovih besednih zvez in odvisnikov, ki se kot nebistveni v povzetkih redko pojavljajo.

Tako se nam ponovno odkrije nepričakovana dvojnost Trubarjevega skladenjskega izražanja: skrajno ekonomično, kar »telegrafsko« in stilistično-sporočilno pojasnjevalno razširjeno, na kar želi prispevek posebej opozoriti.

Ta izvorna, razlagalna besedila Postile, pravzaprav so to Trubarjeve polemične pridige, izkazujejo njegovo temeljito poznavanje, razumevanje svetopisemskih besedil, pozitivistično analitično kritičnost, didaktično nadarjenost, oznanjevalno vnemo, željo po izobraževanju ljudstva in njegovo jezikovno kompetenco, kar je za razumevanje skladenjskih vprašanj in način izražanja najvažnejše.

Ob analizi obojnih besedil, tako vsebinsko pridigarsko razširjenih kot tudi skopih strnjevalnih povzetkov, se zastavlja vprašanje, od kod Trubarju taka skladenjska ubesedovalna spretnost, razlagalna iznajdljivost, sporočevalna natančnost, izrazna učinkovitost in lakoničnost v prvem desetletju pisnega jezikovnega izražanja – in to še v tujem, nemškem jezikovnem okolju.

Ob vsej Trubarjevi negotovosti, zadevajoči pravopisno-oblikoslovno neustaljenost, tudi nejasnost ob prenosu govornega sporočila v pisno,⁴ kot se mu je razkrivala ob prvih zapisih prej govorjene oznanjevalne besede, Trubar nikakor ni začetnik. Očividno postaja dejstvo, da je bilo treba pri prehodu na pisno sporočanje najprej in predvsem izčistiti, določiti z narečno razlikovalnimi razvoji obteženo glasoslovno-oblikoslovno knjižno normo, skladenjska podoba jezika z besediščem pa je bila v bogoslužni ustni tradiciji, v oznanjevalni jezikovni zvrsti (molitvi, pridigi in cerkveni pesmi, tudi pri osnovni katehezi) od Brižinskih spomenikov do protestantizma v 16. stoletju ob soočanju z latinščino (in nemščino) že dokaj enotno izoblikovana. Bila je knjižna, ne pogovorna. To dokazujeta njegov celotni jezikovni upovedovalni način in vsebina sporočanja, prepoznavana v njegovih izvorno oblikovanih besedilih.

Obravnavana Trubarjeva izvorna besedila nikakor ne morejo skriti njegove solidne humanistične verske izobrazbe, dosežene v okviru katoliške cerkve in oznanjevalne preteklosti oziroma jezikovne govorniške izkušnje v prejšnji duhovniški službi, ki je trajala sedemnajst let. Njegov izredni izvorno-ustvarjalni jezikovni delež nam z besediloslovnih vidikov postane vse drugače razumljiv, če upoštevamo dejstva, da je bil že leta 1527 kot dunajski študent teologije »v odsotnosti« imenovan za *župnika v Loki per Radočaju*, nato pa je kot *Vergerijev vikar* po duhovniškem posvečenju (l. 1530) najprej služboval v veliki *prafari Laško* (med letoma 1830–1835; Ribač 1969–70: 1–3; Orožen 2008: tipkopis), nato pa kot *pridigar in kanonik v Ljubljani* (1536–1547). Vse te službe v slovenskem jezikovnem prostoru (v Trstu, v Loki in Laškem, v Zasavju, v Ljubljani, Šentjerneju kot zadnji postaji) je vestno opravljal z dokajšnjo teološko razgledanostjo in kritično naravnano dobo⁵ do napak v katoliški cerkvi. Dokončno pa

⁴ O teh vprašanih govori v »Predgovori«, v uvodu v TE 1555.

⁵ Spomnimo se na njegovo poznavanje in navajanje »Annotationnes« Erazma Rotterdamskega in del švicarskih reformatorjev Zwinglija ter Bullingerja, seveda pa predvsem Martina Luthra in nemških protestantov.

⁶ Svoje izgnanstvo, svoj »Nigdiridom« je soočal s preganjanji apostolov v prvi dobi krščanstva (Diania Apostolov, Apostolska pisma). Pripravljen je bil za svojo vero in versko prepričanje trpeti. Kljub razgledanosti in za svoj čas nadpovprečni verski izobrazbi – morda pa prav zato – mu ostaja ubogo slovensko ljudstvo blizu. Rad bi mu pomagal do osveščenosti do stopnje, da bi bilo v vsej svoji bedi v svojem jeziku sposobno dojemati vsaj duhovne dobrine vere, osvajati duhovne vrednote.

je v protestantsko vero prestopil po begu v Nemčijo (1548), se oženil in postal ugleden protestantski pastor. Odslej je »bratom v domovini«, ki mu je ostala za vedno pri srcu, čutil je do nje posebno odgovornost, protestantski verski nauk oznanjal s knjigo; to možnost je hoteno izkoriščal in razvijal do konca življenja (1586).⁶

Kaže, da ga samo prevajalstvo biblijskih besedil ni zadovoljilo. Očitno tudi ne sestava katekizmov z dogmatskimi razlagami in izostritvami oz. razločevanjem pojmovanj katoliškega in protestantskega verskega nazora. Dobro je poznal verske izobraževalne potrebe slovenskih deželanov. Iz nekdanje pastoralne izkušnje, ki je drugi slovenski protestanti niso imeli, je vedel, kako nizka je stopnja verske poučenosti, kolikšno je nerazumevanje verskih resnic, kakšno prepletanje z legendaričnostjo, celo vraževerjem in izrabljanjem vere v osebne namene⁷ je bilo ob turških vpadih, ob boleznih, revščini in nesrečah značilno za slovenske dežele. Zato si je ob svojem začetnem prevajalskem delu Nove Zaveze zastavil zahtevnejšo nalogo. Kot racionalist svoje dobe se je zavedal potrebe po izvorni, stvarni razlagi, pojasnjevanju vsebine evangelijev.⁸ Ni slučaj, da je kmalu po izidu TE 1555, kjer je prvič izpričana potreba po kratki, uvodni izpostavitvi oziroma povzetkih ključnih vsebin posameznih evangelijskih poglavij, pri tem namenu vztrajal tudi v prihodnje. Izpeljaj jo je v različno »okleščenih« skladenjskih vzorcih, kar bo razvidno iz kratke tipološke predstavitve razpoložljivega, skladenjsko bogatega jezikovnega gradiva.

Trubar je vsebino vseh 27 poglavij TE 1555 predstavil v uvodnih kratkih povzetkih, poimenovanih »Tij Summarij vŕeh Capitulov fuetiga Mateusha,« ki so skladenjsko zelo poenostavljeno upovedeni. Pri tem se je držal načela ekonomičnosti. Uporabil je le tiste in take stavčne vzorce, ki so z izpustom nebitvenih stavčnih členov (zlasti prilastkov) še omogočali razumevanje znane povzete vsebine. Ob tem se je oziral tudi na predhodno skladenjsko sobesedilo. Posamezni »Capituli« tako izkazujejo tudi prvine nadpovedne skladnje.

Opozoriti moramo, da so večinoma vsa pretekla dogajanja »sumarijev« izražena z dovršnim sedanjikom kot najprimernejšo, kratko večpomensko obliko, ki glede na sobesedilo izraža preteklost, brezčasnost in prihodnost ter tako bralcu oz. poslušalcu plastično in živo približa dogajanja iz preteklosti.

Pri ponazarjalnem gradivu se ob očitnem adaptiranem terminološkem besedju in oblikoslovnih kalkih ne bomo zadrževali. Sami po sebi so dovolj razvidni, saj so bili kasneje (v 19. stoletju) iz knjižnega jezika izločeni.

V izhodišče ponazoritve danega gradiva je postavljen temeljni stavčni vzorec slovenskega knjižnega jezika, tj. dvodelni stavek z neodvisnimi stavčnimi členi (osebek,

⁷ Na več mestih v TR 1558 in tj. v Katekizmu z dvejma izlagama (1575) Trubar naglaša, kakšno materialno koristoljubje je povezano z zidavo cerkva in prikazovanji. Zato je tem prizadevanjem vernikov kot izrazit racionalist nasprotoval morda bolj pod vplivom kritično napadalnega splošnega mnenja protestantov kot lastne izkušnje. Opravičeno ali ne, je seveda odprto vprašanje. Upoštevati kaže ob tem tudi nestrpno protestantsko zavračanje izrednih verskih doživetij dobe.

⁸ Razlagalna naravnost je zanj posebej značilna. Je rezultat njegove široke teološke izobrazbe in tudi lastnih razmišljanj. Vse hoče razložiti, natančno razumeti. Trubar sam je svoja ravnanja in vzdušje dobe stalno soočal z Božjo besedo; pri tem se je strogo držal biblijskega izročila, ne da bi upošteval čustveno plat doživljanja verskih vsebin. Prav to je – kot neresnično, neracionalno – odklanjal.

povedek, predmet, prislovna določila). Ta je redko v celoti izpričan; ob njem je kar več stavčnih različic s krnitvami katerega od stavčnih členov Temeljni stavčni vzorec:

Ti Modri is Pershie perneffo daruue Iefufu (Cap. II).

Ty Iogri tergaio klaffouie ob prafniku (Cap. XII).

Izpust osebk, predmeta ali prislovnega določila je značilen za povedi, ki sledijo prvemu strnjenemu sporočilu v temeljnem stavčnem vzorcu. Ta se razširja občasno tudi s prilastkom, priredno ali podredno besedno zvezo:

Criftus pufti uti Puszhaui. Bode iskushan od Sludie. Sazhne pridigati. Poklizhe kfebi Petra, Andreia inu dua zebedeoua Synu. Pridiguie uti Galilei. Inu osdraui ufe shlaht bolnike (Cap. IIII).

Temeljni stavčni vzorec, nosilec izhodiščnega sporočila, je razvit v vezalno priredje, s prehodom v podredje (s predmetnimi odvisniki):

Criftus da oblaft tim duanaiftim Iogram. Te poshle pridigati. Inu te uuzhi, kai imaio giati.

Nim prau, de ty Verni bodo nadlugo imeli. De ie potreba Criftufa ozhitu špofnati.

De ne imaio nikogar lubiti zhes nega. De imaio gori ufeti nega Preroke, inu druge nega Verne Slushabnike (Cap. X).

Opazne so nedoločniške in naklonske zveze (npr. uzhiti, imeti, ne imeti, morati + nedoločnik):

Criftus uuzhi prou Amoshno daiati. Prou Molyti. Odpuftiti eden timu drugimu. Prou pošfiti. Shaze sbirati. De dueima Gofpudoma slushiti ne moremo. De ne imamo skerbeti fa telefno potrebo. De peruizh imamo iskati tu kraleftuu Boshye inu nega prauizo (Cap. VI).

Podobno sledijo sporočilu v temeljnem stavčnem vzorcu tudi enodelni glagolski in neglagolski stavki:

Criftus uuzhi prou Almoshno daiati. Prou Molyti. Odpuftiti eden timu drugimu. Prou pošfiti. Shaze sbirati. Od luzhi tiga teleffa (Cap. VI).

Ves Cap. XIII sestavljajo pravzaprav neglagolski stavki – kot skopo navajanje dejstev:

Sa zhes uolo Criftus skufi perglike gouori.

Vprašalnemu stavku sledijo enodelni stavki:

Islaga te perglike od femena. Pergliha od Lulke. Pergliha od Shenfouiga femena. Inu od Quaffa. Islaga od te Lulke. Pergliha od skriueniga Shaza. Od te Perle, od te Mreshe uershene uto morie.

Tem primerom sledi stavek s trpniskim povedkovim določilom, ki se zlasti v zadnjih dveh Capitulih (XXVI, XXVII) pomnoži:

Criftus ie od fuih fianceu inu deshelanou fashpotouan.

Občasno se pojavljajo tudi vprašalni (in nikalno-prepovedni) stavki, tudi z odgovorom, ki sledi:

Sa zhes uolo Criftus skufi perglihe gouori (Cap. XIII).

Sa zhes uolo Erodesh Ioaneša Kerftnika uiname inu nemu glauo ufeka. Tu kadar Criftus fuei, fe ugane ueno puszhau. Vondu špeteimi kruhi inu sducima ribama nasyti mnoshizo ludi.

Sa koga ty ludie dershe oli imaio Criftuša (Cap. XVI).

Kot že rečeno, so priredja in podredja redka. Izpričana so najpogosteje s predmetnim odvisnikom, kar je že bilo ponazorjeno, pojavlja pa se tudi osebkov, prilastkov, namerni in vzročni odvisnik:

- a) S. Mateush Pifhe od Iefufeue shlahte po tim Zhloueftui. De ie pozhet od fuetiga Duha (Cap. I).
- b) Praui tim fuim de offertni inu ueliki Gosfudi ne bodo (Cap. XX). Kateri fa Criftušom hozhe hoditi, ta mora šam febi odpouedati (Cap. XVI).
- c) Pergliha od Gospodarie, kir ie en Vinogred šafadil, štima perglihama fuari Iudouško Neuro (Cap. XXI). Kakou lon bodo imeili kir fa uolo Criftuša ufe rizhi šapufte (Cap. XIX).
- d) (Criftus) Vuzhi kai fe ima giati, de uezhni leben dobimo (Cap. XIX). Tukai ty Gergešeni nega prossio, de od nih ulezhe (Cap. VIII).
- f) Criftus refodei Hinauszshino tih Farifeiou. Inu te ifte fuari fa volo, kir fo šapuuidi Boshye šauergli, Te zhloueske pag fo ohranili (Cap. XV).

Preseneča nas tudi s polstavki:

Eniga sludiem obdaniga šturi sdrauga (Cap. XII). Criftus obtoshen ne odgouori (Cap. XXVII).

V predzadnjih dveh poglavljih (Cap. XXVI in Cap. XXVII) zasledimo v priredju in podredju trpnik kot povedkovo določilo za pretekli, sedanji in prihodnji čas:

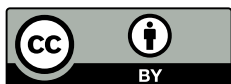
Criftus bode pelan pred Caifasha, pred nim ie bil kriuu satoshen /.../ Tukai ie on bil byen inu shpotouan, Peter ga Trykrat šatai (Cap. XXVI). Criftus ie bil šalban od ene shene (Cap. XXVI).

Criftus ie pelan Hpilatushu /.../ Criftus obtoshen ne odgouori.

Criftus ie šternouo Crono cronan, šashpotouan inu byen. Vunkai pelan Hcryshanu /.../ Ie pocopan od Iofeša (Cap. XXVII).

Ludie prossio, de Barrabas bode puszhen. Inu de Criftus bode cryshan.

Kmalu pa je izšlo novo Trubarjevo, v jezikovnem pogledu izredno pomembno in zanimivo izvorno delo, TR 1558. Pravzaprav gre za pridige, v katerih je Trubar s presenetljivo razlago nedeljskih in prazničnih evangelijev (dvainsedemdest po številu) razkril vse svoje bibliacistično in teološko znanje, razlagalno eksaktnost z navedbo ustreznih citatov iz Stare Zaveze (tako prerokov kot Davidovih psalmov, kar vse še ni bilo knjižno prevedeno!), pa tudi smisel za odkrivanje neopaznih sporočilnih pomenov. Izpeljal je aplikacijo evangelijskega dogajanja na sodobne razmere in nam tako preko evangelijskega sporočila omogočil v njem prepoznavati lastno sodobnost. Ob evangelijskih posameznih nedelj in praznikov je v izbranih evangelijskih odlomkih našel dovolj priložnosti, da je izpostavil »pravo«, protestantsko vero, se z njo poistovetil ter razvrednotil »krivo«, katoliško. Posebej se je ustavil in razgovoril ob ustaljenih ver-

skih običajih, značilnih za godove svetnikov,⁹ posebej za Marijine praznike. Kot bo iz ponazoril razvidno, odklanja vso ustaljeno simboliko verskih običajev, vse mistično, legendarično, vso poetičnost, značilno za katoliško obredje. Vse to je sam dobro poznal in nam tako v marsičem »odgrnil« tančico, ki je zakrivala nezapisano preteklost.

V uvodu v TR 1558 razlaga svoj namen in potrjuje svojo izvirno ubeseditvev. Takole pravi:

Ieft fem tudi rauen inu poleg tiga Regishtra / ner te potrebnishe inu nuznishe Shtuke / Nau-
uke oli Troshte / sledniga Euangelia šufeb kratku islushil / pokofal inu špifal (ne iztolmačil!
Op. M. O.) Tu bode dobru nuzalu tim Mladim inu Preproftim ludem / katerim ieft sleiteim
muiem dellom slushim / de oni bodo teim leshei inu bule / v ti Cerqui te Pridige refoumeli
inu famerkali / kai vřaki Euangeli vuzhi.

V ubesedovalnem pogledu gre za pravo nasprotje prej nakazane vzorčne skladenj-
ske tipologije povzetkov TE 1555, pa tudi ME v TT 1581–82, kjer je, kot rečeno,
spremenjena.

V razlagalnem besedilu se vrstijo zelo dolge povedi, izoblikovana priredja in po-
dredja z večstopenjskimi odvisniki, s funkcionalno pomensko, stilistično-sporočilno
dopolnjujočimi se ponovitvami posameznih stavčnih členov (trojni, celo četvorni nizi
povedkov, osebkov, predmetov, prilastkov, tudi ustreznih odvisnikov; Ahačič 2008).
Celotna Postila priča, da je bila Trubarjeva skladnja stavka ne le normativno, marveč
tudi stilistično izoblikovana. Kot taka je lahko samo rezultat »minulega dela.«

Tudi na ravni besedišča zasledimo »raznočasnost«, namreč variiranje besednega
pomena s pogovornimi in knjižnimi sopomenkami, zlasti termini. Ob arhaični obred-
ni terminologiji počasi nastaja, se uveljavlja nova. Bodisi v izpeljankah s slabšalnim
pomenom, prevrednotenjem prvotnega pomena (npr.: *papeshnik*, *antikrift* = *katoliški*
duhovnik), predvem pa v opisnih imenskih zvezah z negativno konotacijo prilastka
(npr. *malikoufsku mashovane*, *ispazhena*, *kriua masha*, *judoufske zeremonye*, *falsh vuk*;
Papeshi inu Scofi /.../ *fo ty prai Antichristi inu Luciferski hlapci* itd.; Legan Ravnikar
2001–2002; 2008). Stara pa so npr. poimenovanja praznikov (*Boshizhni Dan*, *Puřtna*
nedela, *Zuitnizhna nedela*, *Velikonozhni Dan*, *Sueizhniza*, *Sveta Troyca*, *Velika Maša*
itd.), nizajo se stara in nova citatna imena evangelistov (*Jansh-Joannes*, *od Jansheta*,
Mateush – Mathias, *Lukesh – Lucas*, *Peter – Petrus*, *tudi Pilatush*, *Herodesh*, *Zacha-*
rias, *Elisabeta – Shpela*), seveda ustaljeni stari bogoslužni termini (npr. *Jefus Cristus*
en Oduetnik, *Beffednik inu Pomozhnik*, *Nash Ohranenik*, *Odreshenik*, *Isuelizhar*, *Sprau-*
laviz). Stare so terminološke zveze z desnim in levim prilastkom (*Ozha nebeski*, *Syn*
Boshy, *Angel boshy*, *Sapuuid boshya*, *ferd boshy*, *zhudu boshye*, *Iagne boshye*; *Greshna*
pouudna, *vezhni leben*, *pufledna vezherya*, *britka fmert*; *obreřa*, *prekletua*, *odreshituu*,
Bogařtuu, *Pridigarřtuu*, *Farřtuu* itd.). Izraz *isuabiti od Sleiga* je sploh nerazumljiv; gre
za glasovno preoblikovan star termin s premetom soglasnikov, zapisan v Brižinskih

⁹ V Postilo je vključil le 21 praznikov. Med temi so godovi dvanajstih apostolov, dan sv. Marije Magda-
lene, dan Janeza Krstnika, dan mučenca sv. Štefana, dan sv. Mihaela Angela, dan vseh Svetnikov, Vnebohod,
Velikonočni in Binkoštni ponedeljek ter Marijini prazniki: »Na Diuize Maye Ozhiřzhena Dan, kir fe imenuje
Sueizhniza, Na te Diuize Marie Ofnanena Dan, Na Diuize Marie Lozhitua Dan, kateri Dan eni te Velike
Mashe Dan imenujejo, Na Diuize Marie Roystua Dan.«

spomenikih (*isbauiti ot zla*). Trubar, ki želi biti poslušalcem razumljiv in upošteva njihovo versko »predznanje«, tudi judovsko (starozavezno) duhovniško hierarhijo poimenuje z ustaljenim cerkvenim izrazjem, npr: *Nicodemus en Priol ali Appat – v pomenu farizej, v Templi = vseh Judou Fary, Tempel ta Cerkou, u Templi oli Iudouskih Shulah, Iudoufki Scofi, Fary, Vuzheniki*.

Tudi vse te plasti besedja v Trubarjevi Postili pričajo o njeni ustaljeni rabi; v dobrem desetletju, ko so nastale prve Trubarjeve knjige, je novih terminov nastalo še malo. Treba jih je posebej zajeti, odkriti in ovrednotiti, npr. *Vezherya Criftusoua = masha, boshya misa = oltar, vezherniza = popoldanska molitev, gmain molitve; prasniki fe imayo svezhovati, nekar prasnovati*. Gotovo jih je največ mogoče najti v katekizmih in Cerkovni Ordningi (1564), torej kasneje.

Trubar v evangelijskih razlagah od povedi do povedi odkriva *ново поменско vsebino sporočila*. Prizadeva si, da bi sam vse razumel in da bi bilo evangelijsko sporočilo pomensko jasno tudi drugim. Uči razumevati dogodke, opazi negovorno semiotiko, določeno obnašanje (telesno govorico), tudi konsituacijo dejstev, kar vse »prevaja« v sočasno razumljivo besedno govorico. Tako npr. sodobnopomensko razloži Jezusovo obnašanje (Vihar na morju in Jezus v čolnu spi. Kaj to pomeni? Pomeni: Cerkev v sočasnih nevarnostih ob nevidni prisotnosti Jezusa).

Za njegovo Postilo je značilna le kratka obnovitev evangelijskega sporočila (predpostavlja, da ga verniki že poznajo) z učinkovitimi ekspresivnimi vsebinskimi poudarki in obrobni sintetičnimi sklepi, z navajanjem dejstev ob vsakem sporočilnem sklopu evangelijskega besedila. Značilen je že sam skrbno premišljen vzorec obravnave, ki ostaja ob vsaki razlagi evangelija nespremenjen. Že sam po sebi je skrčen na najnujnejše sporočilo, npr.:

Ta Drugi Euangeli, kir fe Prediguie tudi na Boshizhni dan, Koku fo ty Paftyrij tekli Vbtleem gledati tu Ditece Jefufa, Ta fe fazhne. Inu Pergudilu fe ie, de kadar Ty Angely /.../ Luc. Cap. 2.- B P. 162.

Letiga Euangelia Nauuki inu Troshti.

Ob robu strani je zastavljeno vprašanje, na katero bo v razlagi evangelija podrobno odgovorjeno.

Sakai fe ie tu Royftuu tim Paftyriem ner poprei ofnanilu inu refodelu.

Prisluhnimo razlagi, ki je razmeroma kratka:

Ta perui Nauuk: Ty Paftiry, katerim fe ie ner peruizh tu Criftufeu Roiftuu od tih Angelou refodelu inu osnanilu, nom daio dofti Nauuka inu Exemplou. Ta perui Nauuk, De tim ludem, kir fueiftu fuimu dellu, ftanu inu poklizanu ftrego, fe Bug pufti refodeti inu fposnati.

Ta drugi, De ta Paftirieu Stan, nih slushba inu dellu, dopade Bogu bule, koker tu kupzhouane, touernane inu kramarya. Satu fo tudi ty Sueti Ozhaki, Abel, Abraham, Lot, Ifaac, Iaco, Moifes inu Daudid Paftiry bili, inu fto Shiuiuo fe shiuii.

Ta Trety Nauuk inu Exempel ie, de ty Duhouski Paftiry, Pridigari, Shcoffi, Faimoshtri, imαιο ner vezh inu ner poprei vse rizhi inu fkriunufti Criftufueu, Du, kai ie on inu sakai ie zhloulik ratal, veiditi inu drugim fo vsem fliflom, pres vliga faulazhena rifnizhnu refodeti inu pouedati. Inu to Vero ozhitu pred vsemi ludmi fposnati.

Ta zheterty Nauuk, kir oni špet gredo kfui shiui, fteim nas vuzhe, de ta Euangelium ta Vera kershanska, tih praiih dobrih poštenih Stanou Slushbi, Oblafti, della oli Antuerha, ne premimi, pufti vřakiga per nega poklizanu inu delu.

2. Od Diuice Marie, kir tih Paftirieu Marine inu bešfede vřuim fercei ohrani inu premishluie, fe vuzhimo, De mi tudi, kar beremo vtih Prerokih, Iograh, Euangeliftih inu vtih Pridigah slishimo od Criftufa, de tu iftu dobru ohranimo, preraitamo, premiflimo inu fteimi to nasho prauo Vero, de Skusi Criftufa bomo ohraneni inu ifuelizhani, teim bule poterdimo.

Iz tako zasnovanih razlag nedeljskih in prazničnih evangelijev je razpoznavna zakrita pomenska vsebina sporočila tudi za današnji čas (v svoji brezčasnosti je trajno aktualna), aplikacija na sodobne razmere, ki pa vsebuje tudi bolj ali manj prikrit ver-skorazlikovalni, ideološki naboj. V njih razkrivamo lastno Trubarjevo sodobnost, odklonitev utrjene katoliške verske prakse, ki jo kot protestant že razveljavlja. Zasledimo tudi mesta, ki jih izrecno obrača nase. V ponazorilo tak odlomek z daljšo razlago:

Na Peruo Poftno Nedelo, fe Pridiguie ta Euangelium od Criftufeuga Pošta vti Puřhau, inu koku ga ie ta Hudizh iskushoual. Ta fe fahzne, Tedai ie Iefus bil pelan od Duha vto Puřzhauo /.../ Math. 4. A.P. /I. Cap. Luc. 4. Cap. A.P.

Navuki inu Trošhti.

Obrobna pripomba kot povzetek celotnega poglavja je naslednja:

Jefuf fe fteim Hudizhem voiskuie / ga premore inu prefhene / fteim fe refodeua / de te Verne hozhe od Sludia rešiti...

Sledi slikovita, ekspresivno izražena razlaga evangelijskega odlomka, ki prerašča v družbeno in stanovsko kritiko dobe. Načenja pravzaprav vedno aktualno vprašanje ideološkega oz. verskega oportunitizma, nestanovitnosti, bodisi iz strahu pred pritiski ali zaradi materialnih koristi, kar vse je (bilo) prisotno tudi v naši sodobnosti. Proti koncu razlage z življenjsko potrjenimi izkušnjami že kar drastično opisuje propad človeka, ki se je dal prodati »hudiču.« Obljube se izkažejo kot varljive iluzije. V ponazorilo le zadnji odlomek:

5. Ta Tretya Iskushnaua, ie tu Veliku blagu, Veliku Gospoftuu, velika zhaft, inu oblaft tiga Suita, fa katerih uolo tudi dofti keszhenikou, kir fe boye, de bi ob tu fuie ne pryshli, řepufte to prauo Vero oli řataye, oli ne hote te ifte ozhitu řposnati, Ta Anticrift, prauo, tim kir prauo Vero řataye, hti kriui stopio, velike shakle řdenarmi daie. Ampag kateri Anticriftu ne hote Verovati, te pregane inu mory, tu ie riřniza, koker řdai od Turka inu Papesha vidimo inu slishimo. S. Ioannes praii 12. De tudi dofti Viudou inu Velike Gosřpode, ie V Criftufa Verovalu, oli řa volo tih Farifeiou neřo ozhitu řposnali, řakai oni řo fe bali, de bi od nih Vpan ne bili polosheni. Obtū ty kesheniki fe nemaio řa volo blaga, zhefti oli Gospoftua tiga řuita od nikogar puřtiti řepelati, de bi oni kai řturili řuper Boshyo volo inu řapuuid, Sakai te Sludieue oblube inu pryteshi řo řalř, leřhniui, neobřtoyezhi inu kratku terpe. Sludi zheftu tim kir fe nemu řřdado, oblubi dati velike shakle řdenarmi, oli řa denarie nim daie vogelee inu konřke řige.

On zheftu oblubi Tatum, Rasboinikom, Curbariem, Galufom inu drugim Neuernikom nee perprauiti kueliki zhafti, oblafti inu řdobrimu inu kueřfelimu lebnū, Oli on te na konzu per-prauai na galgo vřřpot, vřřmoto inu vřřo revo ...

V teh Trubarjevih razlagalnih besedilih je tudi precej pogosto najti razlage latinskih terminov. Pomensko zelo bogato je npr. pojasnjen izraz Adorare:

Samerkaite de ta beffeda Adorare, Moliti, fe ne prau i le famuzh zheffiti oli poshtouati Boga oli Sludia, temuzh tudi fe bati tyh priteshou, inu Verouati tim Oblubom Boshym oli Sludieuim. Martyr fe prau i ena pryzha. Od Adventa, Prihoda fo ufi Preroki Prerokouali.

V »izlagi« »Dne, kateri ie bil eden tih Sobot, inu dauri fo bile faperte. Ioan. 20. Cap. 325. Luc. 24. C.P. 253,« posredno govori tudi o sebi, ki zdaj v izgnanstvu, »is sujga Nigdirdoma« s knjigo oznanja evangelij. Svoje »Pridigarftuu« je namreč jemal zelo resno:

Is letih Cristufeu iuh beffed, kir tukai prau i htim Iogrom, Koker ie ta Ozha mene poflal, taku Ieft vas tudi poshlem, Inu kadar tu rezhe, ie on vne dahnil, inu ie dial, Vflamite Suetiga Duha, katerim vi te Grehe odpufite, tim fo odpufheni. Inu katerim vi nee federshite, tim fo fadershani: Se mi vuzhimo Du ie gori deshi inu brani, Od kod tu pride, Du tu fturi inu de tim Pridigariem tak faptop, taku redle ferze inu tako muzh tim Pridigam, de oni, nai fi fo fa volo nih pridig poufod fouurasheni, fashpotouani, obrupani, pregnani, louleni inu zheftu groffouitu vmorien i, vini toku ozhitu pres ufiga ftraha pridiguio, Inu ne pušte oben i Gofpofzhini, ne Kralem, ne Ceflariem, ne Papeshom ne Shcofom nim pridigouati prepouedati ne braniti, koker mi od tih Iogrou inu od S. Paula vtih Buquah nih Diane poufod beremo. Inu tu mi she fda i vidimo inu shlishimo, de ie dofti Pridigariem pregnanu, loulenu inu hudu konzhanu mnogiterih meiftih. Oli fatu oni ne molzho, fatu nishter ne rodio inu ne dade. Inu aku oni glih fuufti oli fglafno beffedo ne mogo vtih meiftih kir bi radi pridigati, taku oni fpifmom inu sbuquami pridiguio...

Naslednja »izlaga« ima naslov:

Na to zuitnizhno Nedelo fe pridiguie ta Euangelium te perve Nedele tiga Adventa. Rauen tiga Euangelia fe tudi bere ta Paffion, Math. 26. 27. Cap. Inu na Veliki Torak S. Marca, Mar. 14. 15. Na veliko Sredo Luc. 22. 23. Na Veliki Petak Joh. L 8. 19.

Ob robu pa kratko navodilo, izraženo z vprašalnim stavkom:

»Koku fe ima ta Paffion, tu Terplene Iefufeuu, prou inu nuznu fpominati inu refmisлити.«

Sledi natančna, teološko poglobljena in obenem govorniško izoblikovana razlaga. Odkriva nam ustaljeno rabo pogovornega in terminološkega besedja, terminoloških besednih zvez, izoblikovano skladijsko izražanje, prizadet odnos do vsebine, s tem pa tudi naklonska naravnost oznanjevalca do posredovane vsebine. Vse to določa učinkovit izbor jezikovnih sredstev, ki stopnjujejo ekspresivnost pripovedi. Soočimo se z uvodnim odlomkom, kjer zelo plastično, tudi s sopomenkami razlaga, kaj je oziroma kaj pomeni beseda Passion:

Ta Ieffeui Marter pag, Ie Duy. Potehmal ie on bil poftal en Oduetnik, Beffednik inu Pomozhnik, inu ie bil na fe vfel inu nalushil te grehe, vfeh ludi, inu ie hotel fa te ifte terpeti inu fturiti fadofti Ie on tedai fdaici pozhutil ferd Boshy fubper te Grehe tiga Suita, Ta ifti ferd Boshy, ie Cristufa vtak ftrah, vtaku trepetane inu zagouane perprauil, de ie od tiga vtim Vertu ta keruau i put potil, de vtim en Angel is nebes, ga ie moral troshtati.

Ta drugi nega Marter ie bil ifuna na teleffu, kir ie koker en drugi bogi zhlouik, nai fi ie bil pres greha, ta mras, vrozhuft, lakoto, sheio, trud, preganene, loulene, fashpotouane, fapluuane, byene, tepene, gaishlane, fternem Cronane, Cryshane inu to britko Smert, preterpil. Letu vfe, fe prai ta Passion, ta Martra oli Terplene Criftufeu.

H tretimu, Criftus ie fto nega Martro inu Smertio to vezhno Smert, inu tiga Hudizha premogel, de nom Vernim ta telefna Smert nei vezh ena Cefta oli Vrata vta Pekal, temuzh htimu vezhnimu lebnu.

V razlago pasijona je mimogrede vključil tudi kritiko obredov oziroma dramatičnih, obenem pa sočutnih pridig katoliških duhovnikov v velikem tednu. Iz nje je razvidno, da so v cerkvi že poznali oziroma razvijali prvine pasijonske igre:

Ti Minih inu ty eni Pridigary, kadar oni ta Passion ne veliki Petak dolgu pridiguio, taku ner več prauio, koku ie Iefus fto fuio Materio diuizo Mario gouuril,¹⁰ inu prauio od nega Martre, inu koku ie od nee slouu iemal. Potle fe ferde zhes te Iude, Caifasha, Erodesha inu Pilatusha, te ifte oni fuare inu hude delaio, kir fo toku Criftufa fashpotouali inu Martrali. Inu kateri vmei mylu inu ifplazha ta Passiön pridigati, de fe ty ludie zhes Iefufa inu zhes Diuizo Mario plazheio inu felfe, ta ifti ie fa ner bulshiga pridigarie shazan. Onu toku pridigouane, klagouane, plazh, ferd inu luar zhes Iudasha Ischariota, zhes te Iude inu Ayde, Tim greshnim, slabim inu shaloftnim ferzom, nishter ne nuza.

Mi fe nemamo zhes Iefufa inu Diuizo Mario, temuzh zhes te nashe grehe ferditi inu plakati, Koker ie fam Criftuf vnega Martri Luc. 23 htim shenom, kir fo fe zhes nega plakale, dial.

Vi Ierufaleue Shene, ne plazhite fe zhes me, temuzh zhes vas inu zhes vashe otroke...

Iz navedenega odlomka je razvidno, da je razsodni Trubar v pridigi odklanjal vse čustvene vzgojne prvine, ki pa so bile pozitivne, saj so v poslušalcih vzbujale sočutje in čut za pravičnost. V ospredje je postavljaj razlagalnost in »pravilno« razumevanje Božje besede, izpričane v evangelijskih. V to smer se je razvijalo protestantsko oznanjevanje Božje besede (»pridigarstuu«).

Ob straneh dolgih Trubarjevih evangelijskih razlag pa so ob vsakem vsebinskem sklopu besedila kratki, skladdenjsko strnjeno, vendar normativno že urejeno ubesedeni povzetki, logični sklepi, ki sledijo iz poučne razlage, kot smo ta način že spoznavali v povzetkih Matejevega evangelijskega:

Vse S. Pifmu inu vfi Euangeli, vfeh Iogrou Vukuui, inu lyftuui ozhitu gouore inu prizhuio, de vegshe praeu Boshye shlushbe nei, koker ie ta praua kerfzhanska Vera, Spet nafai, Veglhiga Greha, nei koker ie ta Neuera.

Ob tem svojem spoznanju se sklicuje še na prvotno, pristno krščansko preteklost. Utemeljuje jo z navajanjem stare Velikonočne pesmi:¹¹

Obtu fo ty nashi Starishi prou to danashno peifem slushili, kir fo peili, Iefus ie od Smerti vftal, obtu fe vefelimo inu fatu Boga hualimo. De bi on ne bil vftal od te fmerti, Vuſſ Sueit ufi ludie bi fgubljeni bili, Alleluia, tu ie, Hualite tiga Gofpudi.

¹⁰ Iz konca 18. stoletja je npr. ohranjen tak Drabosnjakov koroško-bukovniški Marijin pasijon (Lausegger 1990).

¹¹ Trubarjev odnos do prvotnih slovenskih cerkvenih pesmi, njegove predelave le-teh v protestantskem duhu v njegovih pesmaricah je razkril že Marijan Smolik (1963).

Pa tudi kasneje se »Na Vinkunstno Nedelo« v »Islagi, kai fo Vinkunshti,« v »Navukih inu Troshtih od S. Duha« sklicuje na stare molitve in pesmi. Pravi:

Cerkou moli inu poye: Pridi k nom Sueti Duh, inu napolni ta ferza tih tuih vernih ljudi, vushgi notri vnih ta ogen te tuie lubefni, potehmal fi ti te Ayde vfeh shlaht Iefikou po vřim fueitu vkupe sbral, inu perprauil hti praui Veri, Alleluia, Huala bodi timu Gofpudi dana, Amen.

Kako si je prizadeval, da bi bil v razlagah prepričljiv in razumljiv, kaže naslednje mesto iz evangelija, ki je že samo po sebi povzetek celotne vsebine:

Na Peruo Nedelo po veliki nozhi, fe pridiguie ta Euangeli, koku fe ie Iefus na Velikinozhni dan na Vezher, Inu potle na ofmi dan, po nega Goriuftanem shnega prauim teleffom shiu Iskafal, inu ie nim pokafal inu puřtil tipati nega rane na rokah inu na řtrani. Steim ie on nee vti Veri, kir fo zbiulali na nega Goriuftanenu řaguishal inu poterdil. Ta fe řazhne, Inu kader Vezher pride tiga řtiga dne, kateri ie bil eden tih Sobot, inu te dauri fo bile řaperte /.../ John. 20. Cap. C.P. 325. Luc 24. Cap. C.P. 253.

Letiga Euangelia Nauuki inu Troshti.

Obrobna sklepna ugotovitev, ki jo nadalje zelo slikovito pripovedno razvija, se glasi:

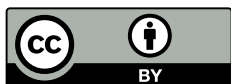
Vfeh Vernih teleffa po řodnim dneui / bodo Criftufeumu glih. Phil. 3

De kadar ie Criftus nash Gofpud inu Glaua, řteim prauim nega teleffom, skaterim ie on na Cryshy viřřil, vmerl inu pocopan, ie řifnizhnu vřtal od řmerti, inu ie řhnim Skufi ta řaperta vrata duacrat htim Iogrom priřhal, De glih taku mi řteim prauim nashim teleffom, kateri řdai na febi imamo inu nořimo, tudi gori vřtanemo na řodni dan. Inu de letu nashe tellu bode tadai, lipu, řuitlu, řdrauu, zhiřtu, lahku, bomo po řufti hodili koker te ptyce inu řhkuranci, inu venim řypu řriřtufom red pridemo is te Semle vta nebeřřa. 1. Cor. 15.I. Thes. 4. Matr. 13. Dan. 12.

»Ta drugi Deil te Kratke Svmmariske Postille /.../ zhes Euangelie, kir fe ob tih dneih oli godeh tih Suetnikou pridiguie« prinařa veliko krajře, zato skladenjsko ře bolj řtrnjene razlage evangelijev.

V uvodu sam o tem spregovori:

Lubi Bratie / Bug inu muia veifř řta pryzha / de bi iefř rad is ferza inu řuelikim řushtom te Nedelske Euangelie popolnoma bil řlushil. Ali kedar řem iefř pag leto Pořtillo řteim Regiřtrom vti viři inu maningi řazhel piřřati inu drukati / de fe bode mogla řteimi euangeliřti inu řto Predguorio vkupe vene Buque řueřřati. Inu řa tiga / de te Buque od tih Tryeh řhtukou preuelike inu neushtaltne ne bodo / moram naprei vtih drugih Euangelieh řhe kratkishi biti / te Nauuke inu Troshte vnih **ie řummariskimi řefedami pokafati inu řloshiti**. / Obtu vas prořřim vřamite leto kratko mahino Pořtillo řdai od mene řa dobro / Aku Gofpud Bug odlog muimu řhiuotu / buli řhas inu myr / da / taku řozho / řboshyo pomozhio / eno obilno Pořtillo de vřřaka řefředa řufeb bode vni řadořti řloshena / vkupe řprauti: Oli řohki Bug vtim řhafu eniga drugiga gori obudi / kir is tih Latinskih inu Nemških Pořtil / katerih ie řdai dořti dolgih inu dobrih / eno vta řlouenski Iefiř iftořmazhi.

Samo obžalujemo lahko, da se ta Trubarjeva želja ni uresničila, saj je bil sposoben ustvariti izvrsten pridigarSKI oz. oznanjevalni priročnik. Najbrž je kasneje iz zvestobe do protestantskega izročila, skromen, kot je bil, ta načrt opustil in še tik pred smrtjo (l. 1586) raje prevedel Lutrovo Hišno Postilo.

Omenjeno je že bilo, da zlasti ob razlagah prazničnih evangelijev Trubar odklanja ustaljene oblike praznovanja določenih nedelj, zlasti še Marijinih praznikov. S to kritiko pa posredno veliko pove tudi o razvitosti slovenskega jezika v verski tradiciji katoliške cerkve pri nas.

Drugi del Kratke Postile vsebuje razlage evangelijev ob »tih dneh oli Godeh tih Suetnikou«. V razlagah evangelijev ob Marijinih praznikih se spet zelo razgovori o ustaljenih verskih običajih, ki jih kot protestant odklanja, tudi češčenje Marije in svetnikov, ker le Bogu in Kristusu gre vsa čast in slava. Kako daleč ga je pripeljala pozitivistična kritičnost, podprta s splošno napadalno propagando protestantskih somišljenikov,¹² kako ni mogel sprejeti, dojeti in razumeti verskih skrivnosti, ne ljudskega verovanja, brezupnega iskanja pomoči v življenjskih stiskah in zaupanja v moč priprošnje Marije in svetnikov, nam odkrivajo naslednji daljši odlomki:

Na Prasnik Te Diuize Marie Ofnanene, fe pridiguie ta Euangeli, koku ie ta vezhni Syn Boshy to zhlouesko naturo, vtim telleffu Diuize Marie, skufi to muzh S. Duha na fe vfel.

Ta fe fazhne, V tim sheftim Meszu Ie bil ta Angel Gabriel pollan, venu Meftu te Galileiske deshele. Luc. I. Cap. C.P. 157.

Lete beffede tiga Angela, kir ie gouril Hdiuizi Marij: Veffeli fe ti Priatliua, Gospud ie febo, Shegnana fi ti vmei shenami, so od nakaterih Vuzhenikou is tiga Gershkiga Iefika vta Latinski, inu vte druge kriuu tolmazhouane, Inu od tih neuzhenih hynauskih Faryeu inu Menihou falsh isloshene inu preobernene na Malikouane. Inu ftakim kriuum Tolmazhenem inu sfalsh Islaganem fo te preprofte Kerszhenike pregouorili inu fepelali, De Diuiza Maria ie ena Oduetniza, Befedniza inu Pomozhniza pred Bugom vfeh tyh ludi, kateri na no klyzho, ni slushio, offruiu, fuezhe shgo, shegnuio, Cerque, Altarie fidaio, molio inu poftio. Inu de Diuiza Maria ima oblaft nee Slushabnikom inu kir na no Veruio, dati Gnado, odpufzhanne vfeh grehou, ludi brumne inu fuefe fturiti, de nim premore pomagati vfeh shlaht nadlugh, tudi vti fmerti, de ona te ludi obaruie pred Turki, pred Smertio, pred Hudizhem, inu pred Peklom.

Potle fo is letih Angelfkih beffed eno Molitou inu Proshno Sturili, inu to ifto taku vifoku vfdignili, tako oblaft, muzh inu vrednuft dali, De kakershni zhlouik hud oli dober leto Ave Maryo, Viutro, ob Puldne, na Vezher, kadar fe fgoni moli, ta ifti hudiga konza ne vfame, bode frezhen inu bogat. Sto fprofsi od Diuize Marie kar kuli hozhe, bo obarouan pred ognem, pred vodo, pred tatmi, pred Rasboiniki, inu kadar vmerie taku Diuiza Marya poneffe nega Dusho

¹² V Baslu, pomembnem središču protestantskega tiska, so že po letu 1520 tiskali protikatoliške propagandne letake, karikature predstavnikov katoliške cerkve in menihov, upodobljene z živalskimi glavami, parklji, kremplji, kar naj bi ponazarjalo njihove negativne lastnosti (pohlep, nečistost, hinavščino). Delili so jih mestnemu prebivalstvu. »Ein Mittel zur Verbreitung neuer Ideen bildeten im frühen 16. Jahrhundert »Flügschriften« mehrseitige Drucke mit meist einfacher Illustration und heftig diskutierten Inhalten. Beispiele von Basler Flügschriften führen hinein in die damaligen religiösen Auseinandersetzungen und den Kampf um die Meinungen nicht nur unter Gelehrten, sondern in einer breiteren Öffentlichkeit. Buchdruck und Reformation gehören aufs engste zusammen.« Tako poznavalec te tematike Berner Hans (2007).

vta fueta nebešā.¹³ Rauen tiga fo tudi pridigali, pišali inu malali, kateri zhlouk vġak Prasnik Petdeset Aue Mary, inu Pet Ozhanashou poredi ifmoli / tu iftu molene imenuio Roshen-kranz / Taiŧi Diuizi Mary Shapele na glauo poštaule Inu Diuica Maria bode tiga iftiga kir taku moli, fuiem plaszhom pokriuala inu skriuale pred Boshym ferdom, de ne bode fgublen inu ferdaman etc. Stakimi falsh leshniuiami beffedami, Islagami inu Malikouskimi Oblubami, inu kir fo kriuu molili, Gnade ŧi polna, fo te preproŧe ludi ŧepelali inu preguuorili, De fo to Diuizo Maryo, ŧa veliku bulsho inu Miloŧiuisho dershali inu verovali ŧa volo kir fo molili inu menili, ona ie Gnade polna, koker Boga Ozheta inu nega Synu, od kateriga famiga, vġa Miloŧ, Dobruta inu lubefan ŧe ŧazhne, ifuira inu femkai gre. In ŧumma, Ty bogi kerszheniki fo od tih neuuzhenih lakomnih Pridigarieu taku delezh od te praue Vere Viefuġa , inu od tiga prauiga faŧopa tih Euangeliou, bili ŧepelani, De fo vezh slushili, molili, Cerkou ŧidali, fuezh shgali inu Mashouali, koker tei S. Troyci, Na no fo vezh klizali, koker na Buga. Inu ŧtako Aue Maryo, inu ŧto Saluo Regino, fo ty Fary inu Menihi doŧti blaga kfebi perprauili inu dobili, inu per tim veffeli bili, dobru ieili inu pyli, inu na tim fueitu dober leben imeili, Ampag per tim ftrashnu hudu, naglu fo vmerli.

V isti razlagi je jasno izražen tudi odnos do češćenja svetnikov, ki bo ponazorjen s sledečimi tremi odstavki:

Natu Vi mui dobri kerszheniki imate veiditi inu dobru ŧamerkati leta rifnizhin Nauuk. De nash Oduetnik, Beŧednik pred Bugom, inu nash Spraulaviz, kir bi nas ŧpet Sbugom ŧmyril inu ŧprauil, Grehe odpuŧil, inu vnebešā perprauil, Nŧzhe drugi nei, ne Diuiza, ne Angeli, ne Suetniki ne Suetnice, Samuzh ta nash Goŧpud inu Ohranenik Iefus Cristus. Leta ie od Buga vti vezhnuŧi htimu odlozhen inu poŧtaulen. Rom. 3 /.../ Nŧzhe tudi ne Diuiza Maria, ne Angel, ne Suetnik ne Suetnica, nei taku dober, Gnadliu inu Miloŧiu, kir bi taku vŧe shlaht ludy ŧylnu lubil, vŧem rad dobru ŧturil, koker ie Bug Ozha inu nega Syn nash Goŧpud Iefus Cristus. Bug puŧti tu Sonce ŧyati inu deshiti zhes hude inu dobre, Math. 5. Bug ie vŧe rizhi na nebi inu na femli ŧa uolo tih ludi inu nim hdoŧrimu ŧtuaril. Bug Ozha ie is velike lubefni inu miloŧi, kir ima pruti vŧem ludem dal ŧuiga Synu vto Smert. Iefus Cristus ie is lubefni kir ima pruti nom, ie volan hti Martri bil /.../ Obtu ty Fary inu Menihi ŧylnu Greshio, is Buga inu vŧeh Suetnikou ŧpota delaio, inu vŧimu S. Piŧmu ŧubper vuzhe inu gouore, Kir te preproŧe ludi viŧhaio inu napelauaio, de iŧzheio Gnade, Odpuskou, pomuzh inu brambe vtih nadlugah, per Diuici Mary inu per tih Suetnikih. Inu kir vele na Suetnike klizati, nee proŧiti ŧa pomuzh, nim slushiti, moliti, Mashouati, Cerque ŧidati, Sakai ŧtakim ŧe Malikuie. Ta zhafŧ inu oblaŧ kir ŧamimu Stuariku slishi, ŧe tei Stuari daie. Bug te oblaŧi, Gnado diliti, Grehe odpuszhati, uti ŧmerti inu uŧeh shlaht nadlugah pomagati, braniti inu ohraniti pred sludiem, nei obeni ŧtuari, ne Diuici Mary, ne ŧuetnikom dal. Temuzh ŧamimu nega Synu. Inu ty ŧuetniki ne hote, de bi ŧe lete nebeske rizhi per nih iskale /.../ Suetniki ŧe imaio ŧa Boshye Slushabnike, inu nekar ŧa Boguue dershati. 1. Cor.4.

Drugo podobno mesto, kjer Trubar izkazuje svoj razumski odnos do vere, nesmiŧel za vse mistiġno, zasledimo v razlagi evangelija »Na Diuize Marie Lozhitua Dan,

¹³ Tu je nakazan preplet verskega nauka z legendariġnostjo in praznoverjem, ki je bilo v tem ġasu med »nevednim« ljudŧvom oġitno prisotno, od davnine zakoreninjeno. Izobraženim protestantom pa je ŧlo predvsem za izġiŧenje verskega nauka z otipljivih, pozitivistiġnih (znanŧvenih) vidikov. Strogo so se drŧali le besedila Biblije, Apostolskih del in Apostolskih piŧem.

kateri Dan ty eni te Velike Mashe Dan (poimenovanje, znano v nekdanji pražupniji Laško) imenuio, fe pridiguie ta Euangeli, Koku Duei Seftri fte Cristufa gofite /.../ Ta fe fahzne, Pergudilu fe ie vtim kadar fo oni hodili, gre Iefus noter ven Terfizh. Luc. 10. Cap. D.P. 200.«

Stranska pripomba kot pojasnilo:

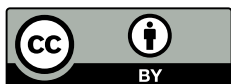
Bug ie Diuice Marie tellu vnebefla vfel / Moifefla fam pocopal Deut. 34 fa uolo de ty nefafopni ludi shnih teles Bogou nemaio delati inu shnimi Malikouane obhaiati.

Razlaga pa je naslednja:

Od tiga Lozhitua Diuice Marie, koku fo vfi Iogri per nee fmerti bili, inu koku ie potle Stelefsom vfeta Vnebefla, Inu drugih dofti nefpodobnih inu Malikouskih rizhi, so ty eni Menihi inu Fary fa fuiga nuza inu dobitka uolo, dofti bafni fmslilili inu vte leshniue Legende poftauli. Tu S. Pifmu od Diuice Marie, ie li vmerla oli nekar, ie li pocopana oli nekar, nishter ne praui. S. Ieronim ie venih buquah, katerim fe veliku ne Veruie bral, de Diuice Marie Grob ie bil prafen naiden. Obtu fe Veruie, de ie ona Sdusho inu Stelefom vfeta Vnebefla ...

Kratka Postila je s svojimi razlagami, razširitvami evangelijskega sporočila, pojasnitvami, aplikacijami v sedanost, s kratkimi obrobni povzetki ključnih misli in naukov, pa tudi z zgovorno kritiko katoliške verske tradicije glede češčenja Marije, svetnikov in vrste verskih običajev, dragoceni vir spoznanj o predhodni ustaljenosti, izdelanosti in govorni rabi slovenskega obrednega jezika. Je dovršen govorniški dosežek. Kot je iz obsežnih ponazoril razvidno (skladenjsko-retorično, tipološko jih opredeljuje Ahačič 2008), gre za besedila z razvito sopomenskostjo, stvarno metaforiko, s figurativnim nizanem stavčnih členov, prepletom priredij in podredij, ki funkcionalno stopnjujejo in pomensko izostrujejo sporočilo, kar vse se ni moglo razviti v prvem desetletju slovenske tiskane knjige. Obenem je v besedilih Postile na obrobju strani vseskozi prisotna tudi didaktična naravnost. Kaže se v strnjemem skladenjskem povzemanju ključnih misli, ki naj si jih vernik zapomni. Jasnost razlage, sistematična preglednost, točno navajanje mest, od koder so navedene misli sprejete, aplicirane na protestantski verski nazor, vse to kaže, kako resno, znanstveno odgovorno je Trubar, skladno s svojimi spoznanji in življenjskimi okoliščinami, opravljal svoje »Pridigarftuu«. Za sodobnega jezikoslovnega raziskovalca je zanimiv tako kot snovalec knjižne norme kot oblikovalec besedila, oznanjevalne jezikovne zvrsti in funkcijsko-stilistično izraženega sporočila.

Izkušnje, pridobljene ob stvarni razlagi evangelijev, so vidne tudi v povzetkih Evangelijev v TT 1581–1582. Kot je že bilo opozorjeno, se po skladenjski ubeseditvi od prvih iz leta 1555 razlikujejo. V njih ne gre več le za kratko površinsko navajanje dejstev v nepopolnih stavčnih vzorcih, marveč za teološko-didaktično poglobitev in sistematično pomensko osamosvojitve sporočila, ki bralca preusmerja od vedenja k dejanjem. Vse to se kaže v spremembi stavčnih vzorcev, v pomnoženem številu priredij in podredij s kopičenjem glagolskih dejanj. Prvotna sporočilna utesnjenost povzetkov prehaja v sproščeno komentiranje. Te skladenjske preobrazbe so jasno razvidne ob soočanju »Capitul« celotnih posameznih povzetkov TE 1555 in ME v TT 1581–1582. Iz njih je razviden tudi tridesetletni skladenjski razvoj Trubarjevega knjižnega jezika, ki ga že zaznamuje tudi občasno opuščanje morfološko-skladenjskih kalkov, medtem

ko prevzeto, adaptirano besedje kot splošno razumljivo še ohranja. Trubar je poglobil sistematičnost podajanja vsebine tudi z abecedno oznako kratkih ključih sporočil, ki niso več tako skladiščno razdružena kot v povzetkih iz leta 1555. Združuje jih v priredja, podredja, v vprašalne stavke, razširjene s prilastki, prilastkovimi odvisniki. Najdeva pa tudi nove stavčne vzorce (npr. brezosebno izražanje), že uveljavlja tvorno stavčno izražanje in druge skladišne ter besediščne finese.

Soočanje povzetkov TE 1555 in TT 1581–1582 v posameznih evangelijskih poglavjih:

Cap. I

TE 1555: S. Mateush Pishe od Iefufeue Shlahte po tim Zhloueftui. De ie pozhet od fuetiga Duha. Od farozhena Marie nega Matere. Koku ie ta Angel Jofefa, kir ie hotel Mario fapuftiti, pouzhlil, de ie no ufel gfebi. Inu od Iefufeuiiga Imena.

TT 1582: A. Iefufeui porod od Ozhakou. B. Iefufeui Stryci od kraleu. C. Iefufeua shlahta od Viudov. D. Od 42 zhlinkou oli shlaht. E. Criftufeuu pozhetie. F. Prerokouane, Ime, Roiftuu Iefufeuu.

Cap. III

TE 1555: Ioannes Kerftnik pridiguie to Pokuro uti puszhau. Od nega oblazhila inu fphishe. On fuari te Fariffieie. Ofnanuie kai ima Criftus oprauiti. Criftuf ie od nega kerszhen.

TT 1582: A. Io Kerftnik, kai pridiguie, kei kerszhuie, koku ie guantan, kai Jei. BIo oltru subper Iudoufke hynauske Menihe pridiguie. C. Iefus bo kerszhen, nebu fe odpre, S. Duh fe vidi, Ozha gouori ...

Cap. IIII

TE 1555: Criftus pofti utiPuszhausi. Bode iskushen od Sludie. Sazhne pridigati. Poklizhe gfebi Petra, Andreia, inu dua zebedeoua Synu. Pridiguie uti Galilei. Inu osdraui ufe shlaht bolnike.

TT 1582: A. Criftus fe pofti 40 dni, ie iskushen od hudizhe sneuero, zheftio, oblastio inu sblagum tiga fuita. B. Criftus ner peruizh pridiguie Vgalilei. C. Kar ie peruizh pridigal, poklizhe k febi fhtiri Iogre. D. Nega pridigo, de ie Boshya fprizhuie soufemi shlaht Zaihni.

Cap. VI

TE 1555: Criftus uuzhi prou Almoshno daiati. Prou Molyti. Odpuftiti eden timu drugimu. Prou poltiti. Shaze sbirati. Od luzhi tiga teleffa. De dueima Gofpudoma slushiti ne moremo. De nei imamo skerbeti fa telefno potrebo. De peruizh imamo iskati tu kraleuftuu Boshye inu nega prauizo.

TE 1582: A. Almeshna fe nema daiati na prehualo. B. Kei inu koku fe Andohtliuu moli. C. Prepoueda hinaulke polte, shaze sbirati vtim fueitu, veli biti zhiftiga ferza. D. De ne imamo timu blagu oli Bogaftuu slushiti, inu skerbeti fa telefno potrebo, temuzh de izzhemo Boshye Milofti, rauen te, nom bo tu drugu vfe danu.

Cap. XIII

TE 1555: Pergliha od Semena. Sa zhes uolo Criftus skufi perglihe gouori. Islaga te perglihe od femena. Pergliha od Lulke. Pergliha od Shenfouiga femena. Inu od Quaffa. Islaga od te Lulke. Pergliha od skriumiga Shaza. Od te Perle. Od te Mreshe uershene uto morie. Criftus ie od fuih fanceu inu deshelanou foshpotouan.

TT 1582: A. Pergliha od Semen, vti Criftus prauí, zhiga ie dolg, de nih malu po tei pridigi deio.

B. Sakai Iefus skusi perglihe gouori. C. Iflaga te perglihe od Semena. D. Pergliha od kokole oli Lulke, fto vuzhi,de vfelei vti kerfhanfki Gmaini ty hudi vmei dobrimi bodo. E.Steima dueima perglihama od shenfouiga ferna inu od Quaffu prerokuie, de skufi to maihino preprofto pridigo tiga Euangelia fe veliku ludi hprauí veri preoberneio. F. Islaga to Pergliho.

Cap. XXVII

TE 1555: Criftus ie pelan Hpilatushu. Iudesha Fratarya greua inu fe obessi. Od nyue te kry. Criftus obtoshen ne odgouori Iudie prossio, de Barrabas bode puszhen. Inu de Criftus bode cryshan.

Pilatush umie roke fteim prizhuie de Criftus ie prauizhin inu nedolshen. Criftus ie sternouo Crono cronan, fashpotouan inu byen. Vunkai pelan Hcryshanu. Na Cryshu ga imaió fa norza inu ga fashpotuo. Se porozhi fuimu ozhetu. Da gori fuio dusho, fa teim fe iskasho uelika fnamine. Ie pocopan od Iofefa. Poftauio Varihe k nega grobu.

TT 1582: A. Iefus ie fuefan pelan pred Pilatufa. Iudesha fgreua ta fratarya, Pouerne denarie, inu fam febe konzha, fa te denarie ie kuplen en Brittof, h pogrebu fa nefnane ludi.

B. Iefus na te toshbe fuper nega, nishter ne odgouori. C. Gmaina pege-ruie, de fe Iefus Crysha, Barrabas Rasboinik ípufi. Pilatus fuio sheno prizhuie,de Iefus ie nedolshen. Oh on vini dopufi nega Cryshati. D. Iefus ie ferdezhim guantom oblizhen, fternem Cronan, fashpotouan, byen vunkai h cryshanu pelan, Siefíhom tar shelzhio napoien. E. Iefus ie Crishan vfredi dueiu Rasboinikou, fa nega quant Iegraio, Fary, Doctary, Schoffi, Rotary inu Rasboiniki is nega na Crishu shpot delaio. F. Iefus na tim Crishu klizhe na Buga, Efih pye, Sonce merkne, Semla fe ftreffe, Cerquen pert fe refdere, fcalouie fe refkala, Mertui vftanei, Altman fe zhudi, verne shene htimu gledaio. G. Iofef Iefufa pocopa. F. Fary inu Doctary poftauio te vahtarie varovati Iefufouiga groba.

Zaključek, ki sledi iz ponazarjalne analize Trubarjevega skladdenjskega izražanja v evangelijskih povzetkih TE 1555 in TT 1581–82 in razlagi evangelijev v TR 1558, je naslednji.

Trubar je bil glede na določen sporočevalni »govorni položaj« mojster skladdenjskega upovedovanja. Ni poznal upovedovalne zadrege, čeprav občasno toži o neizdelanosti jezika. V slovenskem knjižnem jeziku prvih jezikovno ustvarjalnih let je odkrival in obvladoval zapletene, logično in stilistično razvite skladdenjske strukture kot tudi sko-

po nizanje dejstev in dogajanj v okrnjenih stavčnih vzorcih, enodelnih glagolskih in neglagolskih stavkih. Kljub temu, da je bil hoteno blizu govornemu jeziku, kot se kaže predvsem na ravni pogovornega besedišča s staro slovensko knjižno tvorjeno in glasovno prilagojeno, prevzeto obredno terminologijo, izpričanih skladenjskih prvin in stilističnih figur pač ni zajemal iz pogovorne skladnje. So prvenstveno dosežek njegove govorniške izobrazbe in dolgoletne pridigarske izkušnje. Vse to pa priča o izdelanosti tradicionalnega usnega bogoslužnega izražanja v območju skladnje pred obdobjem slovenskega protestantizma v 16. stoletju.

VIRI IN LITERATURA

- Kozma AHAČIČ, 2008: Skladnja in retorični modeli v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. Objavljeno v tej številki SR.
- Hans BERNER, 2007: Massenmedium der Refomationszeit. Flugschriften im frühen 16. Jahrhundert. Basel: Universitätsbibliothek (predavanje, 28. 11. 2007).
- Jože KRAŠOVEC, Majda MERŠE, Hans ROTHE (ur.), 2006: Biblia Slavica: Slovenische Übersetzungen 1555–1582, Kommentare. (Serie IV: Südslavische Bibeln, Band 3, 2). Paderborn – München – Wien – Zürich: Ferdinand Schöningh.
- Herta LAUSEGGER, 1990: Andrej Šušter Drabosnjak, Marijin pasijon. Celovec: Mohorjeva družba.
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2001–2002: Obredna terminologija v razvoju slovenskega knjižnega jezika: Od Brižinskih spomenikov do ustalitve enotne knjižne norme v 19. stoletju (doktorska disertacija). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- 2008: Slovenska krščanska terminologija: od Brižinskih spomenikov do srede 19. stoletja. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Božena OROŽEN, 2008: Primož Trubar in Laško. Laško (tipkopis predavanja, 10. 1. 2008).
- Breda POGORELEC in Jože KORUZA (ur.), 1986: Obdobja 6: 16. stoletje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Miloš RIBAŘ, 1969: Primož Trubar in Laško. Naše delo 1–3.
- Mirko RUPEL, 1966: Slovenski protestantski pisci. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Marijan SMOLIK, 1963: Odmev verskih resnic v slovenski cerkveni pesmi: od začetkov do konca 18. stoletja (inavgurarna disertacija). Ljubljana: Teološka fakulteta.
- TE 1555 = Primož TRUBAR, 1555: *TA EVANGELI SVETIGA MATEVSHA*. Tübingen.
- TT 1557 = Trubar, TRUBAR, 1557: *TA PERVI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA*. Tübingen.
- TR 1558 = Trubar, TRUBAR, 1558: *EN REGISHTER*. Tübingen.
- TT 1560 = Trubar, TRUBAR, 1560: *TA DRVGI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA*. Tübingen.
- TL 1567 = Trubar, TRUBAR, 1567: *SVETIGA PAVLA LYSTVVI*. Tübingen.
- TT 1581–82 = Primož TRUBAR, 1581–82: *TA CELI NOVI TESTAMENT*. Tübingen.

SUMMARY

- (1) The article from the syntactic point of view examines Trubar's original texts in the first literary decade, i.e., summaries of chapters in Mathew's gospel (MG) of 1555 (compared to the summaries of Mathew's gospel in the New Testament of 1582) and explications of Sunday and holiday gospels in TR 1558. The author finds an interesting functional duality in wording.
- (2) In the summaries of 27 chapters from MG of 1555, there is intentional abbreviation of syntactic structures. Short, condensed pieces of information are primarily expressed with a basic

(two-part) syntactic pattern with omissions of sentence constituents, even more commonly in one-part verbal and non-verbal sentence patterns and rarely in contextually recognizable coordinate and subordinate sentence structures. This syntactic »paring down« is – considering the communicative purpose, i.e., to shortly state basic facts and events – functional and justified as it still allows understanding of the familiar content.

- (3) A different type of syntactic realization is typical for extensive, original Trubar's explications of the gospels in TR 1558, with summaries and conclusions on the margins. These include recognizable, well organized sentence structures. The text is worded in well developed syntactic patterns with repetitions, sometimes triple, of some sentence constituents (subject, predicate, object, particularly attributes), with intermingling and repetition of various coordinations and subordinations. The wording presents information clearly, precisely, capturing semantic nuance (which is partially due the appropriate use of colloquial lexicon in combination with the liturgical terminology). It renders the text effective with stylistic sound figurativeness, established in the preceding spoken liturgical language (prayers, hymns, sermons, basic catechism in Slovene since the Freising Manuscripts).
- (4) From the findings stated above follows the conclusion that by his professional training and rhetorical experience, Trubar was a master of Slovene syntactic composition in every communicative situation. In the transition to written expression in the book (TC 1550, TE 1555), a lesser normative stability is characteristic of the phonological-morphological plane, which were fraught with dialectal elements.